

Servicenämnden

Yttrande över remiss - revidering av riktlinje mot mutor och jäv

Förslag till beslut

Remissvaret antas och översänds till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Eskilstuna kommunfullmäktige beslutade den 24 januari 2013 § 11 (KSKF/2012:433) om nu gällande riktlinjer mot korruption, mutor och jäv. Målgruppen här är kommunkoncernens anställda och förtroendevalda. Kommunfullmäktige beslutade den 14 september, 2023 § 148 (KSKF/2022:369), att ge kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag på revidering av riktlinjen.

Målgruppen för förslaget till reviderad riktlinje mot mutor och jäv är fortsatt anställda och förtroendevalda. Här omfattas även uppdragstagare¹ som fortsättningsvis *i riktlinjen* ryms inom begreppet anställda. Syftet med denna riktlinje är att tydliggöra kommunkoncernens syn på mutbrott och jävssituationer och hur anställda eller förtroendevalda på bästa sätt kan utöva sin yrkesroll eller sitt uppdrag, utan att riskera att bryta mot regler och lagar när det gäller mutbrott och jäv.

Mutbrott är en vanlig form av korruption och den form som denna riktlinje fokuserar på. Korruption är inget enhetligt, juridiskt definierat område och kan omfatta många olika och överlappande områden, begrepp och former. Den grundläggande betydelsen av korruption är att utnyttja en offentlig ställning för att uppnå otillbörlig vinning för sig själv eller andra. Utöver mutbrott, förekommer olika typer av ekonomisk brottslighet inom området korruption, där flera av dem diskuteras och hanteras inom kommunkoncernens arbete mot välfärdsbrottslighet. Vänskapskorruption eller svågerpolitik är också ett begrepp inom området, men det är ett vardagligt och vagt uttryck som kan rymma flera, olika betydelser.

Nu gällande riktlinjes *titel* innehåller ordet korruption, utöver orden mutbrott och jäv. Då mutbrott är en form av korruption innehåller inte titeln för förslaget till reviderad riktlinje ordet korruption, det blir missvisande och överflödigt.

---

¹ Med uppdragstagare menas en person som har ett uppdragsförhållande med kommunkoncernen, men som inte är anställd av koncernen. Det kan till exempel vara en konsult, som anlitas inom ramen för ett upphandlat avtal.

Riktlinjen tar också upp jäv, en närliggande fråga till mutbrott. Jäv är en typ av intressekonflikt där en person som tar beslut, bereder och/eller handlägger ett ärende riskerar att inte fatta ett objektivt beslut.

I framtagandet av förslaget till reviderad riktlinje mot mutor och jäv har kompetenser inom främst områdena HR, juridik och ekonomi/kvalitet medverkat. Förslaget har också genomgått en tjänstemannaremiss inom kommunledningskontoret och hos Eskilstuna kommunföretag AB.

Riktlinjen har skickats på remiss till samtliga nämnder och bolag och remissvar ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 2 september 2024.

Servicekommitténs remissvar

Servicekommittén har inget att erinra utan är positiva till revideringen av riktlinjen mot mutor och jäv.

SERVICEFÖRVALTNINGEN

Jörgen Axelsson
förvaltningschef

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen

Remiss av riktlinje mot mutor och jäv (revidering av riktlinjer mot korruption, mutor och jäv)

Förslag till beslut

1. Förslag till riktlinje mot mutor och jäv remitteras till samtliga nämnder och bolag.
2. Remissvar ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 2 september 2024.

Ärendebeskrivning

Eskilstuna kommunfullmäktige beslutade den 24 januari 2013 § 11 (KSKF/2012:433) om nu gällande riktlinjer mot korruption, mutor och jäv. Målgruppen här är kommunkoncernens anställda och förtroendevalda. Kommunfullmäktige beslutade den 14 september, 2023 § 148 (KSKF/2022:369), att ge kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag på revidering av riktlinjen.

Målgruppen för förslaget till reviderad riktlinje mot mutor och jäv är fortsatt anställda och förtroendevalda. Här omfattas även uppdragstagare¹ som fortsättningsvis *i riktlinjen* ryms inom begreppet anställda. Syftet med denna riktlinje är att tydliggöra kommunkoncernens syn på mutbrott och jävssituationer och hur anställda eller förtroendevalda på bästa sätt kan utöva sin yrkesroll eller sitt uppdrag, utan att riskera att bryta mot regler och lagar när det gäller mutbrott och jäv.

Mutbrott är en vanlig form av korruption och den form som denna riktlinje fokuserar på. Korruption är inget enhetligt, juridiskt definierat område och kan omfatta många olika och överlappande områden, begrepp och former. Den grundläggande betydelsen av korruption är att utnyttja en offentlig ställning för att uppnå otillbörlig vinning för sig själv eller andra. Utöver mutbrott, förekommer olika typer av ekonomisk brottslighet inom området korruption, där flera av dem diskuteras och hanteras inom kommunkoncernens arbete mot välfärdsbrottslighet. Vänskapskorruption eller svågerpolitik är också ett begrepp inom området, men det är ett vardagligt och vagt uttryck som kan rymma flera, olika betydelser.

---

¹ Med uppdragstagare menas en person som har ett uppdragsförhållande med kommunkoncernen, men som inte är anställd av koncernen. Det kan till exempel vara en konsult, som anlitas inom ramen för ett upphandlat avtal.

Nu gällande riktlinjes *titel* innehåller ordet korruption, utöver orden mutbrott och jäv. Då mutbrott är en form av korruption innehåller inte titeln för förslaget till reviderad riktlinje ordet korruption, det blir missvisande och överflödigt.

Riktlinjen tar också upp jäv, en närliggande fråga till mutbrott. Jäv är en typ av intressekonflikt där en person som tar beslut, bereder och/eller handlägger ett ärende riskerar att inte fatta ett objektiva beslut.

I framtagandet av förslaget till reviderad riktlinje mot mutor och jäv har kompetenser inom främst områdena HR, juridik och ekonomi/kvalitet medverkat. Förslaget har också genomgått en tjänstemannaremiss inom kommunledningskontoret och hos Eskilstuna kommunföretag AB.

Riktlinjen föreslås nu skickas på remiss till kommunkoncernens nämnder och bolag.

Inför att slutgiltigt beslut om riktlinjen tas, kommer stödmaterial om mutor och jäv att färdigställas.

Finansiering

Situationer som kan uppstå till följd av mutbrott och jäv kan medföra kostnader av olika slag för organisationen. Till exempel kan ett omfattande planeringsarbete behöva göras om, vilket då kräver extra resurser.

Innebörden av förslaget till reviderad riktlinje mot mutor och jäv bedöms kräva vissa insatser och resurser när det handlar om förbättrad kunskap. Det som föreslås ska dock ske inom ramen för verksamhetens befintliga arbetssätt och strukturer och huvudsakligen med hjälp av befintligt stödmaterial som finns att ta del av hos till exempel Sveriges Kommuner och Regioner. Detta skulle ge lägre kostnader än om kommunkoncernen ska utforma helt egenproducerade och specifika utbildningsinsatser.

Konsekvenser för hållbar utveckling och en effektiv organisation

Förslaget till reviderad riktlinje mot mutor och jäv bedöms förbättra förutsättningarna för ett högt förtroende för kommunkoncernen och dess uppdrag. Förslaget ska underlätta för kommunkoncernens anställda och förtroendevalda att kunna utföra sitt arbete och sitt uppdrag på ett rättssäkert sätt.

KOMMUNLEDNINGSKONTORET

Tommy Malm
Kommundirektör

Sara Molander
Administrativ direktör

_____

Beslutet skickas till:
Samtliga nämnder och bolag

STYRDOKUMENT

Riktlinje mot mutor och jäv

Beslutad när	
Beslutad av	Kommunfullmäktige
Diarienummer	KSKF/2023:307
Ersätter	Riktlinjer mot korruption, mutor och jäv KSKF/2012:433
Gäller för	Samtliga nämnder och bolag
Gäller fr o m	
Gäller t o m	
Dokumentansvarig	Administrativ direktör
Uppföljning	Vid behov

Program

Ett program är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla vad som ska uppnås inom ett visst område. Det tar inte ställning till utförande, prioriteringar och metoder. Program ska vara långsiktiga och ej tidsbegränsade. Om det ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska det beslutas av kommunfullmäktige i annat fall av berörd nämnd.

Plan

En plan är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla konkreta mål och riktlinjer. Om den ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska den beslutas av kommunfullmäktige, i annat fall av berörd nämnd.

Policy

En policy är ett styrande dokument som ska visa ett övergripande förhållningssätt och som ska tjäna som vägledning inom ett område, med angivande av övergripande mål och värden som ska eftersträvas. Policys ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Riktlinje

En riktlinje är ett styrande dokument som ska säkerställa ett korrekt agerande och god kvalitet i handläggning och utförande. Riktlinjer kan vara tidsbegränsade eller ej tidsbegränsade. Om den ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska den beslutas av kommunfullmäktige, i annat fall av berörd nämnd.

Ämnesområde och bakgrund

Demokrati, rättssäkerhet och effektivitet är grundläggande för offentlig verksamhet. Vi ska vara objektiva, i enlighet med objektivitetsprincipen i regeringsformen. Medborgarnas förtroende bygger på att vi utför vårt arbete och uppdrag på ett opartiskt och sakligt sätt.

Syftet med denna riktlinje är att tydliggöra kommunkoncernens syn på mutbrott och jävssituationer och hur du som anställd¹ eller förtroendevald på bästa sätt kan utöva ditt arbete eller uppdrag opartiskt och sakligt. Eskilstuna kommunkoncern tolererar inga former av korruption, så som mutbrott. Detsamma gäller jäv.

Mutbrott är en vanlig form av korruption och alltså den form av korruption som denna riktlinje fokuserar på. Korruption är inget enhetligt, juridiskt definierat begrepp. Den grundläggande betydelsen av korruption är att utnyttja en offentlig ställning för att uppnå otillbörlig vinning för sig själv eller andra. Korruption kan vara olagliga handlingar, men också olämpligt agerande. Riktlinjen tar alltså också upp jäv, som är ett närliggande område och en typ av intressekonflikt där en person som tar beslut, bereder och/eller handlägger ett ärende riskerar att fatta ett subjektivt beslut.

Angränsande områden

Utöver mutbrott, ryms inom området även olika typer av ekonomisk brottslighet. Inom området korruption förekommer också uttrycket vänskapskorruption. Detta är ett vardagligt och vagt uttryck, som kan rymma flera, olika betydelser. Det kallas ibland också för svågerpolitik eller nepotism. Men kortfattat brukar man med vänskapskorruption mena att t.ex. ge förtur i en upphandling, frångå turordningsregler eller att vid rekrytering favorisera vänner, bekanta eller släktingar.

Riktlinje mot mutor och jäv

Mutor

Vad säger lagen?

Bestämmelserna om mutbrott finns i brottsbalken (1962:700). Svensk lagstiftning mot mutor är sträng. Det är straffbart både att ta emot och att ge mutor².

Mutbrott kan leda till böter eller fängelse. Domstolarna ställer höga krav på anställda i den offentliga sektorn. De ser särskilt strängt på arbete och uppdrag inom integritetskänsliga verksamheter så som myndighetsutövning och offentlig upphandling.

---

¹ I denna riktlinje innefattar begreppet anställda också uppdragstagare. Uppdragstagare är en person som har ett uppdragsförhållande till kommunkoncernen, men som inte är anställd av koncernen. Det kan vara t.ex. en konsult, som anlitas inom ramen för ett upphandlat avtal.

² Att **ge** en muta kallas ibland bestickning.

Som anställd eller förtroendevald ska du

- aldrig erbjuda eller ta emot/acceptera otillättna gåvor, tjänster eller förmåner;
- och aldrig utnyttja relationer för egen vinning.

Vad är en muta?

Gränsen för när en förmån blir en muta är flytande och kan vara olika från fall till fall. Det finns inte heller några belopps- eller värdegränser. En förmån som har ett lågt värde kan också vara en muta om den t.ex. kan ge en känsla av tacksamhetsskuld och om den kan tänkas påverka mottagaren och mottagarens handlande i arbetet eller uppdraget.

Exempel på otillättna gåvor, tjänster eller förmåner som *aldrig* är tillättna:

- Penninggåvor i form av kontanter, presentkort, värdepapper och liknande, oavsett värde. Detsamma gäller gåvor med ett ekonomiskt värde som kan omsättas i pengar, exempelvis smycken, tavlor, och liknande.
- Lån av pengar.
- Gåvor i ett testamente.
- Borgensåtaganden eller skuldtäckning.
- Köpeskilling, fordran, amortering eller ränta som efterskänks.
- Olika sorters bonuserbjudanden vid t.ex. varuinköp, flygresor och hotellvistelser om förmånen tillfaller den anställde och inte arbetsgivaren.
- Varor och tjänster för privat ändamål och privata rabatter på varor och tjänster.
- Att få tillgång till och använda fordon, båt, fritidsbostad eller liknande för privat bruk.
- Helt eller delvis betalda nöjes- eller semesterresor.
- Förmåner som kan leda till att givaren får en hållhake på mottagaren.
- Det är inte tillåtet att ta emot rabatter, följderbjudanden eller liknande som inte riktar sig till alla anställda.

Exempel på situationer där det finns viss *risk* för olämplig påverkan:

- Måltider: dock är *enstaka*, inte alltför påkostade måltider med anknytning till arbetet som regel tillättna. Måltiden ska vara relaterad till ens uppdrag. Måltiden ska inte vara huvudsyftet.
- Studieresor, konferenser och kurser: Huvudregeln är att arbetsgivaren/kommunkoncernen betalar för studieresor, konferenser, kurser och liknande. Om någon annan betalar är det i regel otillåtet.
- Gåvor: Gåvor ska som huvudregel inte tas emot. De kan innebära olämplig påverkan även om värdet är lågt.
- Kundträffar: Om t.ex. ett företag som kommunen har avtal med bjuder på någon form av förtäring i samband med en kundträff är det normalt sätt tillåtet att delta. Huvudsyftet ska då vara att utbyta

information. Det är inte tillåtet att låta sig bjudas in tillsammans med en anhörig eller vän.

Tillåtna gåvor:

Att ge gåvor kan alltså ses som en beteendepåverkande handling och att ta emot gåvor kan anses som tagande av muta. Ibland ställs man dock inför situationer då det är svårare att tacka ja eller nej. Inom förskolan händer det t.ex. att vårdnadshavare vill lämna över en enklare gåva i samband med terminsavslutning. Motsvarande kan förekomma inom äldreomsorgen, när en anhörig vill ge en enklare gåva. Som förtroendevald kan det handla om att få en enklare gåva i samband med ett tal eller föredrag. En enklare gåva kan vara frukt, blommor, choklad och hemmagjorda presenter. Detta är tillåtet.

I samband med helgdagar så som jul eller påsk kan en enklare gåva accepteras om den kan fördelas till alla anställda på en enhet, till exempel en skål med jul- eller påskgodis som ställs ut i fikarummet.

Vägledning i tveksamma situationer

Om du är tveksam ska du betrakta förmånen som olämplig och tacka nej. Du kan ta hjälp av frågorna nedan, utöver att diskutera frågan med din chef/uppdragsgivare/överordnad.

- Varför blir jag erbjuden förmånen?
- Vad är det för förmån och vad är den värd?
- Finns det en koppling mellan förmånen och mitt arbete/uppdrag?
- Kan det vara så att förmånen kommer att påverka mitt arbetet/uppdraget eller uppfattas som en belöning?
- Vad säger arbetsgivaren/uppdragsgivaren om jag tar emot förmånen?
- Hur kan det uppfattas av andra om jag tar emot förmånen?

Att hantera mutförsök

Om du i ditt arbete eller uppdrag blir utsatt för försök till påverkan, ska du genast meddela din chef, din uppdragsgivare eller annan lämplig överordnad. Tänk dock på att en olämplig gåva inte blir tillåten även om en chef eller överordnad skulle godkänna den. Om du som anställd inte agerar enligt detta, kan du bli föremål för arbetsrättsliga åtgärder och polisanmälan.

Om du tror att en kollega låtit sig påverkas på ett olämpligt sätt ska du så fort som möjligt informera lämplig överordnad. Om det handlar om den överordnade, informerar du dennes överordnade eller kommunens chefsjurist.

Du ska alltså i första hand anmäla en misstanke till din chef eller annan överordnad. Men om du bedömer att detta blir för svårt av något skäl, kan du använda kommunkoncernens visselblåsarfunktion. Där kan du anonymt anmäla misstanke om allvarliga missförhållanden som sker i ett arbetsrelaterat sammanhang i kommunkoncernen. Du som förtroendevald

tillhör inte den personkrets som omfattas av regelverket för de som kan använda visselblåsarfunktionen.

Jäv

Vad säger lagen?

Regler om jäv finns både i förvaltningslagen (2017:900) och i kommunallagen (2017:725). Jävsreglerna gäller vid all ärendehantering och riktar sig till den som på något sätt kan påverka ärendets utgång.

När är man jävig?

Jäv är en situation då en person kan tänkas vara partisk i sitt arbete eller uppdrag. Det kan också handla om att det finns en omständighet som kan påverka förtroendet för personens objektivitet. För att jäv ska föreligga krävs inte att personen verkligen är partisk, utan bara att en omständighet utgör en risk för partiskhet eller att andra kan misstänka att personen är partisk kan ibland vara tillräckligt.

Tydliga fall av jäv är:

- om du eller någon närstående till dig är sökande i ärendet;
- eller om ärendets beslut kan antas påverka dig eller någon närstående till dig i en inte oväsentlig utsträckning.

Du kan också vara jävig om det finns någon annan särskild omständighet som skulle kunna rubba förtroendet för din opartiskhet, till exempel om du är:

- vän eller ovän med någon som är part eller intressent i ärendet;
- ekonomiskt beroende av en part eller intressent;
- eller engagerad i ärendet på ett sätt som gör att du riskerar att göra opartiska bedömningar osv.

Ibland handlar det om situationer som är svåra att bedöma när det gäller jäv. Det kan finnas omständigheter som helt enkelt inte ”känns bra” och som därför kan ifrågasättas, men som inte är jäv i lagens mening. I sådana situationer bör du använda försiktighetsprincipen, som innebär att du helt enkelt avstår från att delta i hanteringen av ärendet.

Jävsreglerna för fullmäktiges ledamöter är mer begränsade och omfattar enbart ärenden som personligen rör ledamoten själv eller ledamotens närstående.

Vad blir följderna av att vara jävig?

Om du som anställd eller förtroendevald är jävig i ett ärende eller uppdrag, får du överhuvudtaget inte delta i hanteringen av ärendet eller uppdraget.

Du ska självmant meddela om du känner till någon omständighet som skulle kunna betyda att du är jävig i ett ärende. Som anställd kontaktar du i så fall chefen. Som uppdragstagare kontaktar du uppdragsgivaren. Som

förtroendevald kontaktar du nämndsekreteraren i god tid innan sammanträdet. Det är viktigt att jävet sen framgår av sammanträdesprotokollet. En förtroendevald kan avstå från att delta i beredning och beslut av andra skäl än jäv. Att utifrån det avstå från att delta är *inte* detsamma som att *anmäla* ett jäv.

Ibland kan en nämnd behöva ta beslut om jäv. Om jävet gäller en förtroendevald, träder en ersättare in.

Om du är jävig får du inte vara med på sammanträdet när ärendet behandlas. Om du ändå väljer att vara med på sammanträdet kan det orsaka en försening av ärendet, eftersom ett beslut i ärendet kan överklagas på grund av jävet. Denna regel finns för att förhindra eller försvåra att en förtroendevald gynnar sig själv eller någon närstående.

När det gäller ett sammanträde i kommunfullmäktige, har du dock som jävig ledamot rätt att *närvara* när ärendet behandlas. Fullmäktigesammanträden är offentliga/öppna och därför har du som jävig ledamot rätt att vara kvar i sammanträdeslokalen.

Kunskap om mutbrott och jäv

För att förebygga och motverka mutbrott och jäv krävs kunskap. Därför är det viktigt att anställda och förtroendevalda har kunskap för att kunna agera korrekt.

Diskutera regelbundet frågor om mutbrott och jäv på t.ex. arbetsplatsträffar eller i andra, befintliga sammanhang och mötesformer. Till stöd ska det finnas ett material med bland annat diskussionsfrågor. Intern utbildning som omfattar bland annat mutbrott och jäv erbjuds i kommunens utbildningskatalog och är tillgänglig även för anställda i bolagen samt politiker. I kommunens politikerportal på eskilstuna.se finns information särskilt riktad till förtroendevalda.

Gällande lagstiftning och annan rättslig reglering

Korruption är inte ett juridiskt begrepp i svensk lagstiftning, utan får ses som ett samlingsbegrepp för flertalet otillbörliga handlanden, som t.ex. mutbrott och jäv. Lagstiftningen kring mutbrott finns i brottsbalken, medan frågan om jäv regleras i kommunallagen och förvaltningslagen.

Förhållande till redan fattade politiska beslut

Riktlinjer mot mutor och jäv kompletterar och/eller relaterar till Eskilstuna kommunkoncerns olika styrdokument och beslut inom områden så som chefs- och ledarskap, medarbetarskap, representation, attest, upphandling och inköp.